

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

Využití písní a říkadel v elementární klavírní výuce

Bakalářská práce

Autor: Lucie Novotná
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na vzdělávání
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: MgA. Lenka Hejnová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Novotná

Studium: P12918

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na vzdělávání,
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce

a) Závěrečný bakalářský koncert - klavír

b) Využití písní a říkadel v elementární klavírní výuce

Název bakalářské práce A):

a) Bachelor's Final Concert - Piano

b) The using of the songs and rhymes in the elementary piano lessons

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Závěrečná bakalářská práce je složena ze dvou částí. První část je tvořena sólovým koncertním výkonem (minimálně půlrecitálem), jehož předpokladem je vysoká úroveň technických dovedností studenta. Koncertní vystoupení má na základě vhodně zvolené dramaturgie prezentovat interpretační kvality diplomanta, jeho schopnost adekvátního stylového přístupu k interpretaci jednotlivých skladeb. Ke koncertnímu výkonu se váže druhá, teoretická písemná část v rozsahu cca 20 - 30 stran. Téma této druhé části koresponduje s budoucím pedagogickým zaměřením studentky. V práci je zpracována problematika využití písní a říkadel v elementární výuce hry na klavír. Součástí zadání práce je zmapování tradičních možností, jak písně a říkadla použít ve výuce a vlastní tvořivý přístup v této oblasti.

Vlasáková, A. Klavírní pedagogika. Praha: AMU 2003. Borová, M. Příprava nadaných dětí předškolního věku ke klavírní hře. Praha: 1973. Judovina-Galperina, T. B. U klavíru bez slz. Brno: 2000. Kurková, L. Dětská tvořivost v hudbě a pohybu. Praha: 1924. Slaná, M. Kdo si hraje, ten je zdravý? Brno: LYNX 2007

Garantující Hudební katedra,
pracoviště: Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. MgA. Jiří Pašek
MgA. Lenka Hejnová, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Michal Chrobák
MgA. Jaroslava Staňková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 7. 1. 2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně pod odborným vedením paní MgA. Lenky Hejnové, Ph.D. a uvedla jsem veškeré použité prameny a zdroje.

V Hradci Králové dne: .....

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní MgA. Lence Hejnové, Ph.D. za ochotu, pomoc a odborné vedení při zpracovávání této práce. Dále děkuji svým blízkým za podporu během studia a své sestře za pomoc s touto prací.

Anotace

NOVOTNÁ, Lucie. *Využití písní a říkadel v elementární klavírní výuce*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 65s

Tato bakalářská práce se zabývá možnostmi využití písní a říkadel v počátcích klavírní výuky. Téma se specifikuje na výuku dětí mladšího věku a především na rozvoj metro-rytmické citění žáků. V textu je odůvodněna prospěšnost využití písní a říkadel. V závěru práce je předložen vlastní český text k technickým cvičením skladatele Jamese Bastiena.

Klíčová slova: elementární klavírní výuka, písně, říkadla, metrum, rytmus

Annotation

NOVOTNÁ, Lucie. *The using of the songs and rhymes in the elementary piano lessons*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 65s. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with the possibilities how to use the songs and rhymes in the early piano lessons. The author focuses mainly on younger age students and their metro-rhythmic sensibilities. Justifies why songs and rhymes are important in teaching and in the end of the thesis add her own text create on technical workbook exercises from the composer James Bastien.

Keywords: elementary piano lessons, songs, rhymes, metrum, rhythm

Obsah

Úvod.....	8
1. Klavírní výuka současnosti.....	9
1.1 Počátek klavírní výuky	10
1.2 Lidové písně v klavírní literatuře	11
2. Využití textu při seznamování žáka s nástrojem a vlastnostmi klavírního tónu, cesta k metro-rytmickému citění za pomoci říkadel.....	12
2.1 Propojení rytmických nástrojů a říkadel, využití a přínos dětského instrumentáře v elementární klavírní výuce.....	14
2.2 Příklad rytmického zpracování dětské říkanky „Skákala žabka“	15
2.3 Další možnosti využití říkadel při výuce klavírní hry	17
3. Práce s říkankami v českých klavírních školách	19
3.1 Ludmila Šimková - Klavírní prvouka.....	19
3.2 Zdena Janžurová, Milada Borová - Klavírní školička.....	20
4. Kladný vliv textu při nácviku technických cvičení.....	21
4.1 James Bastien - Bastien Piano Basics – Technic, Level 1	21
5. Závěr	28
6. Použitá literatura a prameny	29
7. Přílohy	30

Úvod

Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě mé pětileté praxe s dětmi. Využití písní a říkadél v klavírní výuce je nezastupitelné a hojně rozšířené. Konkrétně u dětí předškolního a raně školního věku mají písně, říkanky a básně téměř nedocenitelnou úlohu. Jsou důležité při přípravě studia hry na všechny hudební nástroje a hudební výchovy obecně, protože výrazně posilují metro-rytmické cítění a mnoho dalších prvků.

Cílem práce je poukázat na kladné výsledky využití písní a říkadél v počátcích klavírní výuky. Počátek studia hudby a hry na klavír může být pro některé malé děti snadný a vše absolvují bez větších problémů, mnohé však čeká obtížnější cesta. Písně, říkadla a básně napomáhají hlavně v oblasti metro-rytmického cítění, fantazie, představivosti, ale také v motivaci.

V práci se blíže zaměřuji především na rytmickou oblast hudby podpořenou textem, v první kapitole přibližuji možnosti a výhody klavírní výuky dnešní doby. V dalších kapitolách nastiňuji otázku počátků hudebního vedení dětí, okrajově se dotýkám nejrozšířenější formy písně, písně lidové. Poté se již podrobněji zabývám spojením metro-rytmické pulsace a jejím propojením s textovou složkou. Na toto téma pak uvádím konkrétně rozpracovaný praktický příklad. V práci zmiňuji několik možností, jak s písněmi a říkadly pracovat v běžné klavírní výuce. V předposlední kapitole čtenářům nastiňuji možnost čerpat z materiálů s textovou složkou z českých klavírních škol, které mají metodicky utříděné postupy a bohaté využití jak u nejmenších žáčků, tak i u těch starších. V závěru mé práce odůvodňuji, proč je vhodné a prospěšné připojovat ke skladbám textovou složku a sféru „obyčejného“ notového materiálu obohacovat a propojovat s tvořivou formou jazyka. K této kapitole přikládám vlastní text vytvořený k jednotlivým technickým cvičením z díla Bastien Piano Basics, *Technic, Level 1* od skladatele Jamese Bastiena.¹

---

¹ BASTIEN, James. *Bastien Piano Basic, Technic, Level 1*. 1986, 32 s. ISBN 0-8497-5281-7

1. Klavírní výuka současnosti

Moderní klavírní výuka současnosti je složitým komplexem, který je velmi obsáhlý v každém ohledu. Je nutné se patřičně zamyslet nad tím, jak přizpůsobit vyučovací metody individuálně každému jednotlivci, které učební pomůcky a materiály jsou vhodné, jak přizpůsobit daný učební plán tak, aby byl splněn a zároveň, aby vyhovoval individuálním potřebám. Notový materiál a klavírní literatura jsou v dnešní době dostupné a velmi obsáhlé. Máme možnost velkého výběru ve školách a sbírkách českých autorů, na trh a do hudebních knihoven se však dostává i nepřehledné množství škol zahraničních. Správný výběr a načasování notového materiálu individuálně pro každého žáka je velmi důležité, hlavně v počátcích výuky. Současné klavírní školy a další vybraná literatura umožňuje každému pedagogovi pestrý výběr po stránce technické obtížnosti i výrazové náročnosti, což přímo souvisí s možností učinit výuku i po této stránce pestrou a zajímavou po všech stránkách.

Je prokázáno, že studium hudby má velmi kladný vliv na rozvoj a formování osobnosti. V obecné hudební výchově dětí platí, že čím dříve se s výukou začne, tím hlouběji se ukládají znalosti a osvojené dovednosti. Je i větší pravděpodobnost, že bude mít člověk trvalejší vztah k hudbě.

Máme na výběr z několika možných hudebních disciplín, mezi které patří zpěv, pasivní i aktivní poslech hudby, pohybové aktivity a samotná instrumentální hra. Pokud učitel všechny tyto dostupné možnosti, materiály a pomůcky propojí se správnými vyučovacími metodami a to vše obohatí vlastní tvořivostí, může dosáhnout úspěchu v mnoha oblastech výuky. Nejen klavírní výuka, ale i hudební prostředí a hudba jako vyjadřovací prostředek jsou například velmi prospěšné pro emocionální složku každého jedince. A jestliže výuka baví samotného pedagoga, dokáže inspirovat každého žáka k činnostem, které bude dělat rád a s radostí.

1.1 Počátek klavírní výuky

Názory na dobu, kdy je vhodné dítě začlenit do oblasti hudebního dění a dále pak rozvíjet jeho hudební cítění a vnímání, se liší. Někdo preferuje předškolní věk, někdo se přiklání k zahájení výuky současně s nástupem do ZŠ, jiní zase prosazují počátek výuky ve věku 3-5 let. Já osobně si myslím, že člověk vnímá hudbu již v prenatálním stadiu života, když se vyvíjí v těle matky, proto bych postupné rozvíjení hudebního vnímání a cítění zahájila co nejdříve. Po narození dítěte je mu zpravidla nejbližší matčin hlas, proto se dětem už od pradávna zpívaly ukolébavky a písně, které je uklidňovaly. Nezáleží na tom, jak matka zpívá, hlavní je, že svému potomkovi zpívá. Dítě kladně reaguje na její hlas, ne na její pěvecký um, dokáže ho rozpoznat a identifikovat od ostatních hlasů. Ještě před samotným osvojením základní slovní zásoby děti přirozeně broukají a prozpěvují si. Po prvních slovíčkách se jako jednu z prvních věcí učí písním a říkadlům. Se všemi těmito říkankami, aniž by si to mnoho lidí uvědomovalo, je úzce spojeno vnímání rytmu a melodie. Vytleskávání říkanky „Paci, paci, pacičky“ si pamatuje každý z nás, cítíme zde rytmické členění, ale je dobré si také uvědomit, že i pouze odříkaný text, tedy říkanka, má svoji intonaci, v podstatě melodii. Bohužel dnešní děti, vyrůstající v době počítačů a nepřehledného množství elektronických vymožeností, umí a znají těchto lidových písní a říkadel stále méně a méně.

Obecně se uvádí, že nejoptimálnější věk dítěte pro zahájení hudební výchovy je mezi třetím a šestým rokem života. Čím dříve se dítě v této oblasti začne rozvíjet, tím snadněji mu jde orientace a prohlubování znalostí ve všech hudebních disciplínách, zahrnujících oblast rytmu, intonace a hry na jakýkoliv hudební nástroj. I v oblasti tanečního odvětví je časně rozvíjení hudebního cítění prospěšné.

Je naprostou podmínkou a povinností každého pedagoga, umožnit malým muzikantům co nejlepší hudební základy. Na pedagogické důslednosti, kvalitě a energii, kterou do dané činnosti učitel vkládá, závisí veškerý další vývoj každého jedince.

Klavírní výuka jako taková je složitým komplexem, ve kterém jsou všechny činnosti propojené a na sobě navzájem závislé. S vývojem moderní doby se neustále zlepšují metodické postupy a organizace výuky, nabízí nám mnoho pomocníků. K dispozici jsou již zmíněné nové metodické postupy, učební pomůcky, instruktivní klavírní literatura, široký výběr notového materiálu jak v rozsáhlém díle českých autorů, tak v zahraničních publikacích. V neposlední řadě stojí za zmínku pestrá nabídka vzdělávacích programů pro pedagogy a pořádání mnoha kurzů různého pedagogického zaměření.

Klavírní výuka je bezesporu dlouhodobým a stále se zdokonalujícím procesem. Je postavena na základech, které prošly obrovským vývojem. Celkově se snaží o žákův komplexní rozvoj, a to v každém ohledu. Dbá na psychickou stránku osobnosti, která vyžaduje určitou péči, fyziologické předpoklady, které se musí respektovat, široký hudební přehled, který dává možnost si svobodně vytvořit vlastní názor, a v neposlední řadě se zabývá otázkou motivace, kterou staví do velmi významné pozice.

Pro seznámení s elementární klavírní výukou je ideální doba předškolního věku. Děti ještě nejsou zatíženy školními povinnostmi, zpravidla neumějí číst, psát a počítat. V tomto období je velký prostor na to, aby se postupně začlenily do hudebního světa. Právě říkanky a písně mohou být v této fázi velmi nápomocné. Po nástupu do základních škol pak čas strávený u klavíru nevnímají jako novou povinnost, která následuje po školní výuce, ale jako místo pro tvoření a hravost. Způsob výuky formou hry preferoval už Jan Amos Komenský. Jeho myšlenka učení byla především celoživotní vzdělávání a radost při dané činnosti. V počátcích hudební výchovy bývají dětem nejbližší lidové písně, většinou jsou jasně a pravidelně členěné, melodicky zajímavé, harmonicky jednoduché a celkem snadno zapamatovatelné. Také jejich doprovody se dají dobře a nenáročně variovat, ať už se pohybujeme v metru dvoudobém nebo třídobém.

1.2 Lidové písně v klavírní literatuře

Jak jsem již nastínila výše, lidová tvorba má v hudební oblasti velký význam. Mnoho autorů využívalo a dodnes využívá lidových námětů ke svým kompozicím a skladbám. Jako příklad můžeme uvést skladatele Bedřicha Smetanu, který ve svém cyklu *České tance* stylizuje lidové písně, v minulosti spjaté s tancem. Tyto kompozice jsou však technicky a výrazově náročné, a pro malé děti vhodné pouze k poslechu. Náš další významný skladatel Antonín Dvořák se též inspiroval v lidové tvorbě. *Slovanské tance* jsou krásná díla psaná pro čtyřruční klavír, později rozepsána i do neméně působivé orchestrální verze. Opět se však jedná o závažná díla. Všeobecně největším zástupcem lidové tvorby je píseň. Jak už jsem zmínila, dětem je velmi blízká a snadno se jí učí, v klavírní výuce tedy může být velmi nápomocná. V dnešní době je dostupná široká nabídka zpěvníků, sešitů a různých sbírek obsahujících výběry písní v rozmanitých úpravách. Můžeme čerpat i ze zahraničních titulů, kterých je opět nepřehledné množství. Mnoho krásných úprav lidových písní napsal Petr Eben. Tento významný skladatel, který svou rozsáhlou tvorbou pronikl do mnoha různých žánrů, využíval specifických harmonických i melodických postupů, a tím si vytvořil svůj vlastní osobitý kompoziční styl. Jeho dílo *Lidové písně a koledy ve snadném slohu*² je krásnou ukázkou úprav lidové tvorby. Mnoho snadných úprav pro děti najdeme dále například v *Klavírní školičce*³, *Nové klavírní škole*⁴ nebo v *Klavírní prvouce*⁵.

2. Využití textu při seznamování žáka s nástrojem a vlastnostmi klavírního tónu, cesta k metro-rytmickému cítění za pomoci říkadla

Jako jeden z prvních kontaktů dětí a klavíru bychom mohli zařadit hledání výšky tónů podle říše zvířat. Dítě samo rozpozná vysoké tóny připomínající zpěv

---

² EBEN, Petr. *Lidové písně a koledy ve snadném slohu*. Praha: Schott Music Panton, 2009, 71 s.

³ JANŽUROVÁ, Zdena. *Klavírní školička*. Praha: Schott Music Panton, 2001, 215 s.

⁴ JANŽUROVÁ, Z., BOROVIČKA, M. *Nová klavírní škola*. Praha: Schott Music Panton, 2010, 150 s.

⁵ ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka*. Editio Barenreiter, 1986, 144 s.

ptačího hlasu, nebo hluboké tóny znějící jako bručení medvěda. Ihned můžeme připojit říkanku a zahrát žákovi třeba jen rytmickou, nebo i rytmicko-melodickou linku, například „*Ptáček zpívá čím čím čím, čímčarára čím čím čím.*“. V o něco nižší poloze můžeme předvést hrdličku nebo holoubka, říkanka: „*Vrků, vrků, vrků, vrků, křičí někdo zpoza smrku.*“ Ve spodní poloze bydlí rodina medvěďů nebo tygrů, děti basové tóny často přirovnávají k nějaké velké šelmě. Říkanka: „*Medvěd bručí brum brum brum, bručím, zbourám celý dům.*“ Podle slov hrajeme jednotlivé tóny, pro ukázkou můžeme zapojovat i různé souzvuky.

Stejně tak jako můžeme snadno demonstrovat zvířata a jejich obydlí při poznávání výškových rozdílů na klaviatuře, můžeme v jakékoliv poloze propojit zvířecí svět s dynamickou škálou. Pokud budeme chtít žákovi předvést velký zvuk, můžeme použít přirovnání k jakémukoliv zvířecímu tvorovi, který je velký nebo je schopen velkého zvuku. Naopak při ukázce tišších tónů přirovnáváme k malým zvířatům, které se drobně pohybují, nebo mají jemnější zvukový projev.

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, počátek hudební výuky mohou provázet různé problémy. Nesprávně reprodukováný rytmus poukazuje na nepřesné rytmické cítění. Abychom předešli prohlubování těchto nepřesností, je vhodné ve výuce postupovat podle osvědčených metod. Nejosvědčenější cesta k prvnímu seznámení dětí s rytmem je hra se slovy. Řeč dětí provází od počátku života a zhruba od třetího roku jsou schopné slova na určité úrovni reprodukovat, jsou pro ně nejbližším a nejpřirozenějším vyjadřovacím prostředkem. Je však důležité žáky neseznamovat rovnou s rytmem jako takovým, ale nejprve je naučit správnému vnímání lehkých a těžkých dob, většímu celku. Například učitel nejprve sám předvede hudebně-rytmický úryvek, žák poslouchá. Poté může učitel zadat konkrétní úkol. Dbáme na cítění pravidelné pulsace. Tu můžeme vyjadřovat například pohybem těla, chůzí, nebo hrou na tělo. Následně můžeme připojit textovou složku.

Pokud pracujeme s jednotlivcem, je dobré přihlídnout k tomu, jaké má žák zájmy, co je mu blízké a atraktivní, popřípadě pro danou situaci aktuální, a podle toho volit říkanky nebo vymýšlet vlastní text. Rytmická cvičení se slovy mohou mít mnoho podob. Můžeme například vymýšlet libovolný text a dítěti ho

zatleskat. Pro správné chápání rytmického členění přízvuchých a nepřívuchých dob bychom měli dbát na různou sílu tlesknutí, protože tím jsme schopni odlišit těžkou a lehkou dobu. Když pro tleskání využijeme snadné a dětem známé říkanky, mohou po nás rytmus opakovat, jako když se tvoří ozvěna, tleskat, hrát na tělo nebo na různé rytmické nástroje. Můžeme vytvářet i libovolné melodie podpořené vlastním textem. Do hry můžeme zapojovat i jednoduchý rytmický diktát, zaznamenávaný pomocí dlouhých a krátkých čárek. Je důležité slova zřetelně vyslovovat, popř. i hrát tak, aby šly snadno rozpoznat dlouhé a krátké slabiky.

Tato rytmická cvičení můžeme použít při průzkumu hudebního cítění i těch nejmenších dětí. Do dnešního dne se na mnoha základních uměleckých školách každým rokem pořádají talentové zkoušky. Zkoušející učitelé zpravidla chtějí v rámci přezkoušení po všech potencionálních žáčcích zazpívat nějakou píseň. Osobně si myslím, že tento postup není správný. Mnoho výzkumů prokazuje, že člověk jakéhokoliv věku může melodii hudby slyšet správně, ale neumí pracovat se svým hlasem, tudíž nezvládne správně zaintonovat požadovanou píseň či melodii. Na nesprávnou intonaci může také negativně působit mnoho faktorů a okolností. Může to být pro daného jedince momentálně nastalá stresová situace, nervové vypětí, svou roli sehrávají i psychické bloky různého charakteru či jiná zátěž tohoto typu, ať už krátkodobá nebo dlouhodobá. Velký vliv na veřejné projevy má i vrozený temperament osobnosti. Lidé introvertní typologie bývají zpravidla uzavřeni a mívají méně průbojný projev. Naopak děti extrovertního typu bývají živější, komunikativnější, neposednější, a celkově mají hlasitější projev. Nesprávné odhadnutí a zacházení s touto křehkou a zranitelnou součástí osobnosti, zvláště pak u malých dětí, může mít velmi negativní dopad na mnoho aspektů, ať už ve vztahu k hudbě, či k jakýmkoliv jiným vazbám a činnostem.

2.1 Propojení rytmických nástrojů a říkadel, využití a přínos dětského instrumentáře

v elementární klavírní výuce

Použití rytmických a melodických nástrojů při přípravě dětí ke konkrétním hudebním činnostem a jejich propojení s textem má mnoho podob. Zprvce jsou drobné nástroje jednou z možností jak vybit detskou neposednost a snahu byt středem pozornosti. Dětí obecně jsou neustále v pohybu, mají energické jednání a každou chvíli je něco vyrušuje ze soustředění. Pokud do výuky zařadíme drobný nástrojový instrumentář, získáme tím snadnou cestou motivující prostředek k rozvíjení rytmického cítění a prostor k emocionálnímu projevu. Dětský instrumentář pomáhá při rozvoji metro-rytmického cítění a představivosti, což nám umožňuje postupné zvládání složitějších rytmických úkolů. Žákům poskytuje příležitost k samostatnému tvořivému projevu, který mohou pod správným vedením spojit s mnoha dalšími činnostmi, například právě s různými snazšími i složitějšími říkankami či písněmi, rytmickými útvary, slovními obraty.

Mohou byt ale prospěšné i v jiných oblastech dětského vývoje. Rozvíjí senzomotorické učení i samotnou drobnou motoriku a krásně doplňují pohybové hry. Jako velký přínos je můžeme zařadit do doprovodné složky různého provedení a stylizace drobných skladbiček, písní a říkanek. Všechny tyto činnosti podporují efektivitu výuky, protože jsou odlehčující složkou práce a na děti působí relaxačně. Z pohledu psychologického jsou vítaným zpestřením jakékoliv tvorby a tvořivé výuky, každá osobnost si může z těchto činností vzít individuální zkušenosti, zážitky a pocity, které přispívají ke kladnému vztahu v celé hudební oblasti. V další kapitole uvádím konkrétní příklad propojení říkanky a nástrojů.

2.2 Příklad rytmického zpracování dětské říkanky „Skákala žabka“

Jako příklad uvádím říkanku „Skákala žabka“, kterou lze rozpracovat do veselé naučné hry. Tuto písničku jsme připravili s žáky soukromého přípravného hudebního ročníku. Konkrétně se jednalo o skupinku dětí ve věku 4-6 let, z nichž některé se již věnovaly hře na klavír a ostatní začaly se studiem později. Skupinka

děti byla složena ze šesti dívek a tří chlapců. Nejprve jsme se říkanku všichni naučili. Celý text zní: „*Skákala žabka, skákala přes kameny, přes potůček, skákala žabka tam a zpět. Nech toho, žabko, nech toho, ať nepadneš do potoka, pojd' radši s námi posedět. Smála se žabka, smála se, co bych to byla za žabku, kdybych se bála vodičky. Zujte si botky, pojd'te si se mnou skočit do potoka, vždyť taky máte nožičky.*“ Říkanku jsme se učili tak, že jsem ji nejprve přednesla celou a poté jsme se různým způsobem po částech učili text. Děti jsem rozdělila do dvou skupin, naučili jsme se první větu a pak jsme ji zopakovali několikrát, přičemž děti pokaždé dostaly jiný úkol jak text přednášet. Například: první skupinka začala přednášet, po chvíli jsem ukázala na druhou skupinku, která na text plynule navázala a pokračovala. Takto jsme si text říkanky střídavě předávali. Také jsme prostřídali každého jednotlivce, kdy postupně každý odříkával jedno slovo, tedy „*SKÁKALA žabka, SKÁKALA přes KAMENY*“ atd. Tento úkol byl v celkem pomalém tempu. V dalším úkolu každý sám na moje tleskání odrecitoval 4 doby, tedy „*SKÁKALA ŽABKA, skákala přes kameny*“ atd. Tím jsem udržela pozornost u všech dětí, protože jsme úkoly po celkem krátkém časovém úseku obměňovali a také jsme je neplnili popořadě, nikdo z dětí tedy nevěděl, kdy na něj přijde řada. Po zvládnutí textu jsem rozdělila tři triangly, jeden menší a dva větší, které zazněly na začátku každé fráze (první slabika v začátku fráze je napsána velkým písmem), tedy takto: „*SKÁkala žabka..., NECH toho žabko..., SMÁla se žabka..., ZUJte si botky...*“. Poté jsme do hry zařadili dvojce malé činelky, které nám udávaly první dobu. Děti tedy musely zvládnout zahrát na slabiky: „*SKÁkala žabka SKÁkala přes kameny...*“. Na závěr jsme pak připojili troje dřívka, která měla za úkol ťukat každou dobu, tedy: „*SkáKala ŽabKa, SkáKala Přes kaMeny...*“. Děti během zprvu recitovaného, později zpívaného textu musely zvládnout ještě několik úkolů týkajících se metro-rytmické stránky skladbičky. Obsazení nástrojů si děti průběžně měnily tak, aby se všichni prostřídali, přičemž jeden žák vždy zůstal bez nástroje. Ten se postavil naproti ostatním dětem a dostal úlohu hlavního recitátora a kontrolora. Žáci se písni i jejímu rytmickému doprovodu naučili celkem snadno a rychle, v průběhu střídavě za doprovodu klavíru, nebo bez něj.

2.3 Další možnosti využití říkadel při výuce klavírní hry

Veselé rýmované texty a říkanky lze využít i v jiných oblastech klavírní výuky, například při uvolňování těla, které může být ztuhlé, nebo dokonce křečovitě zatnuté. Pro uvolnění ramen můžeme cvičit „hadrového panáka“, a to tak, že celé paže volně visí z ramene, nejlépe v předklonu. Pažemi volně pohybuje dopředu a dozadu nejprve bez říkanky, poté k tomuto houpání můžeme připojit nějaký vhodný text. Kolena se při tom pokrčují v rytmu slov. Na uvolnění paží můžeme používat přirovnávání k ptačím křídům a imitovat ptačí let, to vše za plynulého a volného pohybu, opět můžeme připojit říkanku.

Rýmovaný text se nám dále může hodit při cvičeních na vědomé ovládnutí drobné prstové techniky. Pro správný pianistický úhoz je důležité, aby žák správně zacházel s konečky svých prstů. Dětem pomáhají různá přirovnání, která s tímto ovládnutím prstů souvisejí. Musíme dát ale pozor, aby žák z prstu nevytvořil opravdový dráp a nezamezil si tím možnosti práce s bříškou konečků prstů, ve kterých se nachází mnoho nervových zakončení a skrze ně prochází mnoho drobné, jemné a citlivé práce. Zvažujeme proto, která slova poslouží vhodně a vytvoří adekvátní představu dítěte. Pro procvičení drobné prstové techniky můžeme použít mnoho šikovných cvičení. K tomu opět připojujeme libovolnou říkanku, nejlépe, když se samo dítě zapojí a přijde s vlastním nápadem. Pro začátek mu samozřejmě pomáháme, například „*Prsty kráčí po palci, podívej, jak zatančí. Ukazovák, prostředník, střídá malík prsteník.*“ Nebo „*Datel ťuká ťuk, ťuk, ťuk a už ticho, ani muk.*“ Při jednotlivých slabikách postupně střídáme pořadí prstů na libovolných klávesách. Prsty střídáme lehce, spíše pomalu a jemným úhozem. Neopomíjíme zdůrazňovat pocitovou stránku dotyku prstů, ve které se dají odlišit velmi drobné a jemné nuance.

Šikovná je také soustava cvičení tzv. prstové jógy. Tato cvičení uvádím pouze okrajově, při výuce klavíru mohou posloužit spíše pro odpočinkovou

činnost mezi náročnější látkou. S dětmi jsme toto cvičení nazvali „Anakonda“, postavíme se nebo posadíme, celé dlaně a prsty navzájem opřeme o sebe, poté střídavě tlačíme jednu dlaň na druhou, tím se ruce jakoby navzájem přetlačují a vlnkový pohyb prstů připomíná pohyb hada. Opět však dbáme na to, aby bylo přetlačování vedeno volným pohybem, ne silou a ztuhlým zápěstím. Následuje cvičení „Dalekohled“, ten vytvoříme z prstů tak, jako bychom dalekohled opravdu drželi a postupně zvolené prsty střídáme dotykem o palec (1-2, 1-3 ... poté zase zpět). Pokud u cvičení přeříkáváme nahlas jednotlivá čísla prstů, které zrovna používáme, napomáháme zrychlení reakcí při orientaci očíslování prstů a upevňování jejich označení.

Říkadla můžeme využít i při seznamování s jednotlivými klávesami. Všechny klávesy pojmenujeme nějakým jménem a k jejich zapamatování připojíme krátké básničky. Například klávesu c pojmenujeme Cecilka, „*Cecilka je první v řadě v mé hudební abecedě*“, klávesu d pojmenujeme pan Dé, „*Dé se drží osnovy, jako by měl okovy*“. Klávese e přiřadíme jméno Emil. „*Emile, Emile, no to je nemilé. Prořízlé břicho mít, nechtěl by nikdo mít.*“ Následuje klávesa f, tu můžeme pojmenovat například František. „*Františka a František, jména dědů babiček.*“ Pro klávesu g zvolíme jméno Gábina, „*Gábina má jméno na gé, dáme ho i klávese.*“ Pro klávesu a vybereme například jméno Amálka. „*Amálka je lesní víla, co střevíčky protančila*“ a poslední je klávesa h. „*Ha, ha, ha, hi, hi, hi, smějme se tak, jako by klávesa há měla hlad*“. Při přeříkávání textu hrajeme danou klávesou v rytmu slov. Pro orientaci na klávesnici můžeme použít i napodobování zvonů, danou klávesu pojmenujeme a za drženého pedálu hledáme všechny stejné klávesy po klaviatuře. Jako příklad můžeme uvést skladbičku „*Hra na zvony*“ z Klavírní školičky.⁶ Říkanka zní: „*Zvony zvoní bim, bam, slavně zvoní bim, bam, bim*“. V tomto notovém zápisu slouží skladbička pro nácvik klávesy e a je zaznamenána v rozsahu tří oktáv. Když žák s dostatečným přehledem zvládá pracovat s jednou klávesou, můžeme zadat dvě, pro každou ruku jednu. Volba kláves je libovolná, dítě si může vybírat a hrát klávesy, které ho

---

⁶ JANŽUROVÁ, Zdena. *Klavírní školička*. Praha: Schott Music Panton, 2001, 215 s.

zrovna napadnou. Po celou dobu nám napomáhá říkanka, kterou může předříkávat učitel, ale i žák. Postupně můžeme zvyšovat požadavky, zadat jednu konkrétní klávesu, kombinovat hru oběma rukama současně, přenášet pravou ruku přes levou apod. Zde také můžeme výborně pracovat s dynamikou, nejprve se žáky rozlišíme velké zvony (hra ve forte) a malé zvonky (hra v piano), poté zařazujeme i střední zvony (hra v mezzoforte). Pro větší představu a inspiraci měníme i sílu přednášeného slova, (velké zvony – forte), můžeme téměř nahlas volat. Malé zvonky (piano) můžeme potichu předříkávat, pro pianissimo poslouží téměř šepot. Skladbičku můžeme nechat v jednom zvuku, nebo opět libovolně kombinovat změnu síly úhozu.

3. Práce s říkankami v českých klavírních školách

V této kapitole stručně představuji elementární klavírní školy českých autorů, ve kterých je využito písní a říkadel. Text v klavírní literatuře pro děti dává technickým cvičením a skladbám konkrétní obsah, podporuje emoční naladění a cítění frází. V období, kdy si děti ještě nepočítají, mohou díky rytmizované řeči žáci správně zvládat rytmickou složkou daného kusu. Výběr klavírních škol, které využívají textu, je opět pestrý. Zvolila jsem tedy pouze dva tituly, které sama prakticky využívám a příklady z nich uvádím pouze okrajově a pro inspiraci.

3.1 Ludmila Šimková - Klavírní prvouka⁷

Tato klavírní škola menšího rozsahu je rozdělena do čtyř částí. 1. Beznotová část, 2. Hra z not, 3. Rovnocenná hra oběma rukama, 4. Postupné rozšiřování pětiprstové polohy. Výběr skladeb v této škole je vhodně zvolený, dětem se skladby líbí a autorka uvádí mnoho metodických variant, jak se skladbami pracovat. Například v první části je uvedena skladbička s názvem

---

⁷ ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka*. Editio Barenreiter, 144 s.

Ukolébavka. Žák přenáší notu g střídavě pravou a levou rukou, učitel hraje doprovod i melodii. Ta koresponduje s pravou rukou učitele, žák má ostinátní doprovod. Jako druhá následuje skladbička upravená z dětské říkanky Kolo, kolo mlýnský. Učitel hraje v pravé ruce melodii, v levé jednoduchý doprovod a žák na první dobu každého druhého taktu hraje. Například u další dětem velmi známé říkanky Ovčáci, čtveráci autorka připojuje rytmické cvičení s tleskáním. Doprovod učitele je psán pro jednu ruku, takže dítě může střídavě hrát melodii a vytleskávat předepsaný rytmus. Následuje mnoho dalších pěkných úprav písní, které jsou nápaditě zpracované a ze kterých bych každému doporučila čerpat.

3.2 Zdena Janžurová, Milada Borová - Klavírní školička⁸

Tato školička je určena dětem ve věku 4-7 let. Na úvodních stránkách autorky poskytují cenné rady rodičům a vysvětlují důležitost aktivní spolupráce mezi rodiči, dětmi a pedagogem. Autorky představují celkem obsáhlé metodické pokyny pro učitele, zabývají se hudebním vývojem dítěte, osobností učitele, formou práce, rozvojem hudebnosti a nástrojových dovedností. V další části připojují osnovu pro délku a náplň vyučovacích hodin, a v závěru úvodu podrobně vysvětlují metodický postup školičky, která je sestavená tak, že levá strana je vždy určena pro učitele, pravá strana náleží žákovi. Slovo, říkadlo a verš staví hned na první místo elementární výuky, protože základní materiál ke hře na klavír tvoří řeč. Doporučují, aby se první cvičení odvozovala z pěkně znějících slov, vyslovovaných zřetelně a pomalu. Zdůrazňují důležitost přízvukné slabiky a pravidelného vytleskávání slov a říkanek. Dále se dotýkají hudebních hádanek, které slouží k rozvoji hudebnosti, následuje návod pro postupné zpracovávání použitých písní v celé školičce. V závěru stručně shrnují postup v začátcích hry na klavír.

Celá tato školička je založená na práci s textem, od prvotního seznamování s nástrojem, přes snadnější i obtížnější úlohy, až po závěr, který je celistvým

---

⁸ JANŽUROVÁ, Zdena. *Klavírní školička*. Praha: Schott Music Panton, 2001, 215 s.

příkladem toho, co by měl žák, který prošel výukou s touto školičkou zvládnout. Hudba i texty jsou zde velmi pěkně a nápaditě zpracované, s četnými radami pedagogům, které mohou být nápomocné jak začínajícím učitelům, tak zkušeným pedagogům. Totéž platí i o ilustraci, která je podle mého názoru blízká dětem, kterým je práce určena.

4. Kladný vliv textu při nácviku technických cvičení

Kladný vliv textu při nácviku technických cvičení a skladeb je nepopíratelný. Rozhodla jsem se proto otextovat několik pěkných a snadných technických cvičení od skladatele Jamese Bastiena⁹, která s dětmi ve výuce hojně využívám. Drobná technická cvičení nebo rozsáhlejší skladby (etudy), bývají zaměřené na konkrétní problém, se kterým se žák setkává v přednesových skladbách a je třeba jej procvičit. Samotné etudy nebývají moc záživné a většinou neoplývají originální melodikou. Děti je tedy nerady cvičí, nebaví je a často k nim nemají kladný vztah. Pokud skladbičku otextujeme, dodáme jí nějaký vtipný náboj či zasněnou náladu, obzvláště pro malé děti se ihned stává atraktivnější, zajímavější a rázem ji cvičí mnohem raději, častokrát se u toho i pobaví a už ani nevnímají, že vlastně procvičují nějaký konkrétní technický problém. Vlastní text říkanek je uveden v následné podkapitole. Pro lepší orientaci a srozumitelnost je v příloze doložen samotný notový materiál s vepsanými říkankami.

4.1 James Bastien - Bastien Piano Basics - Technic, Level 1

str. 2

Warm-ups, Zahřívání - „Dneska je mi teplíčko, vylezlo nám sluníčko.“

Stretching, Protahování – „Pružinu mám nataženou, asi velké svaly

---

mám.“

str. 3

Skipping Stones, Přeskakování kamenů – „Kameny se vzbouřily, celou střechu zničily.“

Mudskippers, Divná ryba – „Želvy a lachtani, divná zvířata, celý den na pláži kráčí sem a tam.“

str. 4

Dragon's Den, Dračí doupě – „Já jsem drak a když se zlobím, plivu plamen rád. Větrem, ohněm lesy pálím, měl by ses mě bát.“

Sea Monster, Mořská příšera - „Ve velkém jezeře Lochnes, bydlí velká stvůra, nemá žádné kamarády, je to pěkná můra. Své obydlí dobře hlídá, návštěvy nepřijímá, a když se jí někdy zachce, z pod hladiny zírá.“

str. 5

Dolphins at Play, Delfíni si hrají – „Jsme delfíni kamarádi, umíme si hrát, v celém širém, slaném moři, je nás velký mrak. A když už nás bolí ploutve, nemůžeme dál, tak se pěkně rozloučíme, jdeme v klidu spát.“

Sharks!, Žraloci! – „Žralok bílý nebo tygří, velký mořský král. Čtyři řady ostrých zubů jako pilky má.“

str. 6

Keep Your Ballance!, Udržet rovnováhu! – „Tak jako klaun v cirkuse já kráčím si tu na laně, nepadám, pozor dám, rovnováhu mám. Z každé strany čekají mě nástrahy a úskalí, nesmím se, jen tak vzdát, budu bojovat.“

str. 7

Kangaroo Hops, Klokaní skok - „Klokan skáče po Savaně a je z toho nadšený. V malé kapse malé mládě na břicho má schovaný.“

Knock on Wood!, Klepání na dřevo – „Datel ťuká na stromček, udělá si tam domeček, ťukání ho nebolí, má zobáček jak kovový. Když stromy trápí nepřátelští červotoči v kůře, tak on nelení, ťuk, přiletí, ťuk, všechny stromy uzdraví, ťuk.“

---

⁹ BASTIEN, James. *Bastien Piano Basic*. San Diego, California, 32 s.

str. 8

Pop, Pop!, Popcorn, popcorn! – „Popcorny křupají, popcorny lupají, lup, sem tam, lup. Jsou hravé, veselé, neposedné, divoké, popcorn mám rád.“

Popcorn Popper, Pražený popcorn – „Kukuřice pražená, solená i sladká, v mikrovlnce dělaná, nejlepší je horká. Vždycky v pátek k večeru, v obchodě ji seženu, běžím domů, těším se, až kukuřici najím se.“

str. 9

Jump and Slide, Skok a skluz – „Vesele skákají, dolů a nahoru, popcorny lupají hezky v rytmu, pokoj si nedají, divoce hopsají, až z toho vyskočí z mísy pryč ven! Maminka zlobí se, popcorny drobí se, koberec červený ušpiní se. Honem vem vysavač, i když ho nemáš rád, koberec uklidí a můžeš si hrát.“

str. 10

March of the Robots, Pochod robotů – „My jsme z jiné planety, jsme robotí exoti. Na piano zahraj nám, planetární recitál.“

Robot Race, Závod robotů – „Utíkáme co nejrychlejc, jak nám plechy dovolí. Osm nohou, čtyři oči, nemáme to o moc lehčí.“

str. 11

Space Flightm, Kosmický let – „Vesmírem putuji ve hvězdném závoji, na oběžné dráze chytám malé planetky. Měsíc mi posvítí paprskem ledovým, na cestu mi vypravil i žlutou kometu.“

Moon Walk, Měsíční chůze – „Po Měsíci kráčím, nemám Zemi rád. Jen mi trochu vadí ten měsíční chlad.“

str. 12

The Supertanker, Supertanker – „Na moři vynořil se velký supertanker, houká, píská, hrozně moc rád. Má také kámoše, obrovskou flotilu, houká, píská, čtyřikrát tak.“

Tugboat Tillie, Remorkér Tillie – „Remorkér je loď s motorem výkonným, velkým. Tahá lodě v přístavech i v řekách, nebo průplavech.“

str. 13

Hang Gliding, Bezmotorové létání - „Létám, létám v oblacích, na rogalu

v oblacích. Připadám si jako pták, s rogačem jsem kamarád.“

Surfing, Surfing – „Vlna sem, vlna tam, já surfuju rád. Ze žraloků nemám strach, já jsem větroplach.“

str. 14

Gliding Intervals, Létající intervaly - „Sekunda, tercie, kvarta, kvinta, sexta, septima, oktáva. Intervaly zvládl jsem raz, dva, tři, čtyř, čisté, velké, dvojnásobně.“

Bouncing Intervals, Neposedné intervaly – „Kvinta, kvinta, kvarta, kvarta, tercie, tercie, sekunda, sekunda, tercie, tercie, kvarta, kvarta, kvinta, kvinta, tá. Kvinta je čistá, kvarta také čistá, tercie je velká, sekunda je velká, tercie je hezká, kvarta hasičská a kvinta akorát.“

str. 15

Funny Clowns, Legrační klauni – „My jsme klauni veselí a rozdáváme štěstí, nosy máme červený a oblečení pestrý. S námi je vždy veselo a pláčeš jenom štěstím, smutní jsme, když naše vtípky, nemají úspěch obří.“

Clowning Around, Klauni šaškují – „Haha, ha, ha, hihi, hi, hi, klauni se smát umí. Je to jejich povolání, všechny bavit musí.“

str. 16

Tricky Steps, Složitě kroky – „Basketball je složitá hra, ještě složitější kroky má, balón létá po celém hřišti, do koše se každý strefit má. Utíkej, jak nejrychleji umíš, jak ti nohy zkrátka dovolí, pak se soustřeď, do koše miř, jak ti oči nejlíp zaostří.“

str. 17

The Basketball Game, Basketbalový zápas – „Dnes je zápas basketballe, a ten já mám moc, moc rád, porazíme protivníky, budou se nás všichni bát. Pak si dojdeme pro medaili, mám nejradši zlatavou, večer budeme oslavovat, a basketbal třeba hrát.“

Watch That Dribbling!, Sleduj driblování! – „Bum, bum, bum, bum, hop, hop, hop, hop, ruka lítá to je tempo, dribling mi jde jedna radost, já dribluju rád. Hop, hop, hop, hop, bum, bum, bum, bum, levá, pravá, pravá,

levá, ruce střídám, střídám ruce, míč je kamarád.“

str. 18

Let's Dance, Pojd' me tančit – „Kroky taneční, ty nejsou legrační, jsou to kroky těžké, nauč se je rád. A až budeš velký, budeš tancovat, rumbu, polku, valčík, nebo stepovat.“

Rockin' Rythm, Rockový rytmus – „Rytmus rocku, když já slyším, hrozně mě to láká, doma mám i svoji vlastní elektrickou kytaru. Mít kapelu, je můj sen, v ní na kytaru hrát, jé, a tak cvičím dennodenně, abych uměl hrát, jé.“

str. 19

Tag! You're It! Prokoukli jsme vás! – „Lída se nám zbláznila, do našeho Kryštofa, Kryšťůfek však utíká, pomoc, pomoc, já mám strach! Kryšťůfku, neutíkej, pojd', radši mi pusu dej! Já tě nechci, Ludmilo, prosím, prosím, nech toho! “

Follow the Leader, Sledujte vedoucího – „Raz i dva, i dva i dva, i tři i dva, i hopsa sá. Baletíme, dovádíme, i když kroky neznáme.“

str. 20

Ocean Waves, Mořské vlny – „Atlantický oceán je plný Atlantických vln a zato Tichý oceán je zase plný Tichých vln a já - plavím se na moři, je hezky větrno, moře je divoké a taky hluboké. Nebojím se já však bouřky ani velké ani malé, za chvíli se octnu v cíli na pobřeží Malajsie. Vylodím se, upravím se, do města se vypravím, vše poznám, vše ochutnám, pak vám o tom povyprávím.“

str. 21

Pedaling Along, Pedálová studie – „Jednou takhle k večeru, čokoládu vypiju, ke klavíru sednu rád, vždyť se stmívá, už je čas, naučím se pravačkou, myslím pravou nožičkou, měnit pedál správně a včas, tak jak to má být. Pedál to je velký pán, působí jak velký král, může znít vesele, když chce tak zas moc smutně, je třeba ho vyměnit, všechny tóny vyčistit, on pak bude pěkný, jasný, vždyť má krásně znít.“

str. 22

Hop and Slide, Veselý poskok – „Hop, skok, skok, hop, hopsá si žabička, hop, skok, hop, je maličká. Hop, skok, skok, hop, hopsá si vesele, hop, skok, hop, na louce je.“

Hop and Glide, Poskakování a klouzání - „Já skáču si na trampolíně, já skáču rád. A kloužu se na skluzavce, i to mám rád.“

str. 23

The Bullfrog's Song, Žabí písnička – „Žabky tančí, žabky tančí, asi bude tu bál, žabky tančí, žabky tančí, asi přijde i král. Bál je v malém žabím sále, co bys nepohledal, je tu krásně, písňe, básně nejradši bys tu hrál.“

Leap Frog, Žába skáče – „Já žabka jsem a dlouhé nohy mám až do pasu ou jé. Veselé, hezké štulpny mám, barevné nohy mám, ou jé.“

str. 24

Race to the Finish, Závod je až do konce – „Utíkání bez přestání, jo, to je fajn, závod neběžím poprvé, já už to znám, v púlce kopce dojde dech s tím už počítám, ale do cíle vždy dorazím a radost mám. Když je hezky, Slunce svítí, jo, to je fajn, a když prší, déšť ochladí, to je taky fajn, nejradši mám, když je pod mrakem, tak akorát, ale jak je tak nebo tak, já běhám rád.“

Jumpin' Fun!, Zábavný seskok – „Tancovala bleška, tancoval i blešák, tancovali spolu, byl to prima dupák, dupák to je tanec, jedna, dva a tři, čtyř, zvesela se postav, bude legrace, jó. Dupy, dupy, dup, dup, blešky mají rytmus, dupy, dupy, dup, dup, byl to skvělý pokus, blešáka to baví, bleška šťastně slaví, že si spolu tančí, takhle zvesela.“

str. 25

Wind Surfing, Větrné surfování – „Fí a fou, fou a fí, vítr fouká horký, je léto je teplo, pojd', surfovat, teto. Já vodu nerada, a tak bych moc ráda, zůstala na pláži, v suchu a přikrytá.“

Sailing Away, Plachtím pryč – „Já vždy moc jsem chtěl, plachtit, to jsem chtěl, u moře si žít, síť tam pověsit, stolek do rohu, nohy nahoru, na lodi chci žít sám. Jen tak v klidu žít, nic moc neřešit, papouška tam mít, oběd uvařit, po palubě jít, hlavu vyčistit, bude to krásný ráj.“

str. 26

Angry Alligator, Rozzlobený aligátor – „Já jsem šelma ukrutná a zlá, a zlá, kdo se na mě jen zle podívá, dívá, tomu kůži zubem pocuchám, cuchám. Když se zlobím, sám sebe neznám, neznám.“

str. 27

Mexican Fiesta, Mexická Fiesta – „Já mám rubma-kouli, jupí, na zeměkouli jou, jupí, peří mám a žádné chlupy, jsem skvělý papoušek jó, občas mě však trápívá, že mě hlava bolívá. Já mám rumba-kouli jupí, na zeměkouli jou, jupí, peří mám a žádné chlupy, já jsem skvělý papoušek.“

str. 28

Lift Off!, Vzlétnout! – „Létám a jsem pták, nejsem rosomák, ani labuťák, ani pan kosák, vznešený já jsem, ve vzduchu vládnu všem, kdopak už to ví, orel bělohlavý. Nebe je má parketa, to přec každý ví, já jsem skalní pán, jako kormorán, vzduchu vládnu po léta, to také každý ví, nebezpečí znám, já jasem nebe pán.“

Return to Earth, Návrat na Zem – „Země je planeta celkem hezká, pěkná, je z ní také vidět hezký Měsíc, bílý, ten má v sobě spoustu tmavých moří, divných, a na něj by bylo prima někdy letět. Merkur je moc blízko horké hvězdě Slunci, Venuše je také velká horkost jdoucí, na Marsu je v noci zase hrozná zima, možná, že ta modrá Země bude prima.“

str. 29

Exploring the Planets, Zkoumání planety – „Slunce, Měsíc, Slunce stůj, světlo, tma je, světlo stůj, neodcházej z oblohy, Měsíc nosí neduhy, vše je tmavé, vše je zlé, a k tomu tak studené, Slunce vstávej, Slunce stůj a hřej! Teplo střídá studené, světlouké zas to tmavé, je to všechno divoké, dur a moll a zase dur, mění se nám tercie, je to všechno složité, alespoň se naučím to znát.“

str. 30

A Pair of Parrots, Dvojice papoušků – „My jsme dva, krásní dva, papoušci, barevní, bílý a růžový, láskou zbarvený. Podívej, podívej, jak nám to, moc sluší, zpíváme pro radost pro uší potěšení.“

str. 31

Sledding We Go!, Půjdeme sáňkovat! – „Dnes ráno napadl krásný a bílý sníh, jé, jupí, jupí, jé, jupí, jupí, půjdeme bobovat, bruslit a sáňkovat, jé, jupí, jupí, jé, jupí, jupí, zima nám nevadí, jsme kluci z Evropy, jé, jupí, jupí, jé, jupí, jupí, snad bude i takhle moc krásný Štědrý den, jé, jupí, jupí.“

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila nastínit možnosti práce s písní a říkadly v elementární klavírní výuce, která je pro každého malého klavíristu velmi důležitou fází hudebního vývoje, neboť na ni každý jedinec staví a prohlubuje své další znalosti a dovednosti. Přiblížila jsem způsoby praktického

využití textu při běžných vyučovacích hodinách a uvedla jsem různé příklady využití písní a říkadel v mnoha oblastech, od počátečního seznámení s nástrojem, správného metro-rytmického cítění, motivace k samotné klavírní hře, až po procvičování technických skladeb. Využila jsem drobné technické skladby jako základ k veršovanému textu, který by měl pomoci žákům různých věkových skupin při nácvičování těchto cvičení. Může být využit jako pomůcka při hře podle sluchu, nebo jako inspirace pro představu dané skladby, která je důležitá pro správné chápání obsahu jednotlivých cvičení. Písně a říkadla mají v klavírní výuce nezastupitelné místo. Stejně tak i v mnoha dalších disciplínách propojených s hudbou, fantazií, pohybem a dalšími různými činnostmi, jež malé i velké obohacují o mnoho hezkých prožitků a dávají jim spoustu radosti, kterou mohou předávat dál.

6. Použitá literatura a prameny

BASTIEN, James. *Bastien Piano Basic, Technic, Level 1*. 1986, 32 s. ISBN 0-8497-5281-7

DOSTÁL, Jan a kol. *Dítě u klavíru: Pedagogové socialistických zemí o klavírním*

vyučování. Praha: Editio Supraphon, 1977.

EBEN, Petr. *Lidové písně a koledy ve snadném slohu*. Praha: Schott Music Panton, 2009, 71 s.

JANŽUROVÁ, Zdena. *Klavírní školička*. Praha: Schott Music Panton, 2001, 215 s.

JANŽUROVÁ, Z., BOROVIČKA, M. *Klavírní školička*. Praha: Panton, 1976. 211 s.

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební výlet do ZOO*. Hradec Králové: Jaroslav Jenček – Tandem, 2014. 52 s. ISBN 987-80-86901-27-5

JUDOVINA-GALPERINA, Taťána Borisovna. *U klavíru bez slz aneb Jsem pedagog dětí*. Brno: Lynx, 2000. 146 s. ISBN 80-902932-0-4

ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka*. Editio Barenreiter, 1986, 144 s.

VLASÁKOVÁ, Alena. *Klavírní pedagogika: První kroky na cestě ke klavírnímu umění*. Praha: Akademie múzických umění 2003, 172 s., ISBN 8073310058, 9788073310059

7. Přílohy

C Major Position

Practice Directions

1. Each exercise may be played hands separately at first.
  2. Play evenly with curved fingers.
  3. Play legato.
  4. Play slowly at first; play faster when you are ready.
  5. Use different dynamics; play loud (f) or soft (p).
- Use these same practice directions for the rest of the book.

Warm-ups

Stretching

Skipping Stones

Musical notation for 'Skipping Stones' in 4/4 time. The piece consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The melody is written in the treble clef, starting on middle C and moving in a stepwise fashion. The bass line provides a simple accompaniment. The lyrics are written below the bass staff: *Kameny se vzbouřily, celou stěchu křivily.* There are first ending brackets and a star symbol at the end of the piece.

Mudskippers*

First system of musical notation for 'Mudskippers' in 4/4 time. It features a treble clef staff with the melody and a bass clef staff with accompaniment. The lyrics are: *Želvy a šachtani dítma' křiváka*. There is a first ending bracket and a star symbol at the end of the system.

Second system of musical notation for 'Mudskippers' in 4/4 time. It features a treble clef staff with the melody and a bass clef staff with accompaniment. The lyrics are: *celý den na pláči bráča' nem a' lam.* There is a first ending bracket and a star symbol at the end of the system.

*Continue this pattern up the keyboard on the white keys.

*Mudskippers are fish that can breathe in and out of water.

Use with page 7 of Piano, Level 1. WP216

Dragon's Den

1. Já jsem drak a když se klopím
 plánu ohně rožl.

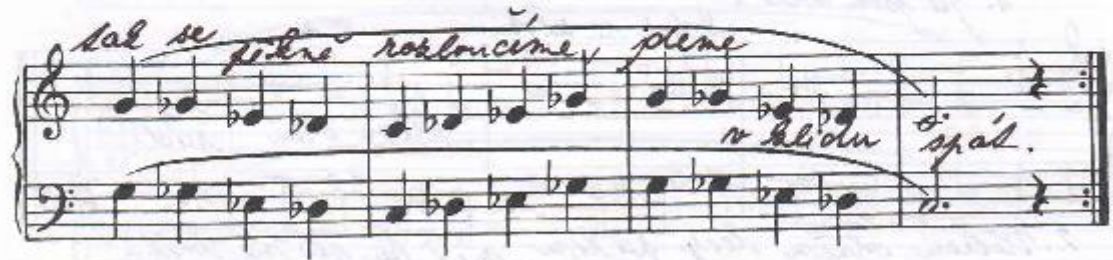
Sea Monster

1. Je velkým jezere Lochnes bydlí velká stůra,
 nemá žádnou Hamaródy, je to pěkná míra.

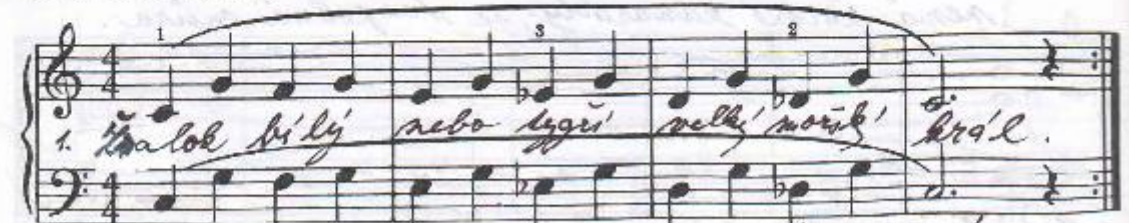
2. Svo' obydli dobre klada, na'ostevy neprijima, a kdyz
 se ji nikdy nechce, se pod hladiny kiva'.

1. Jsme delfini lamaródi, umíme si hrát, v celém
 širém starém moři je náš
Dolphins at Play velký mrak.

2. A když už nás bolí ploutve, nemůžeme dál,

Sharks!

2. Čtyři rády odrych kubi jako pilky má.

I V⁷ Warm-up*

Play the L.H. softer than the R.H.

Keep Your Balance!

Tak jako slavná cirkuse já, kročím si na laně,
 nepadám, pozor dám, rovnováhu mám

2. Z každé strany číhají mě monstraky a úskalí,
 nesmím se, jen lal vzduch,
 budu lojovat!

Kangaroo Hops

1. Kloukan skočí po Sarani a je i tako madseny!

2. D' mali' kapse mali' mado' de' na bive' mo' s' chonam!

Knock on Wood!

1. Dátek kúks' na stromčel, udeľs' si som dromčel

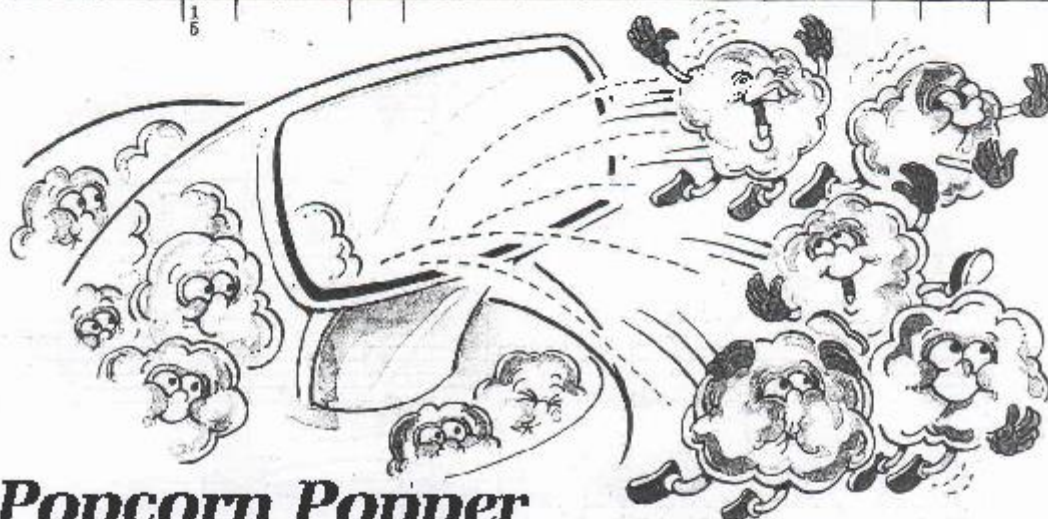
2. kedyž strom krás' nepredelst' čerotoči a kúre,
 šak on melen, kúš, prílet', kúš, vŕechny strom udraň kúš.

1. Popcorn křupaji, popcorn lupaji,
lup, sem sam lup.

Pop, Pop!

2. You hrovi, vesel, nymechod, olivoko, s man s popcorn radl.

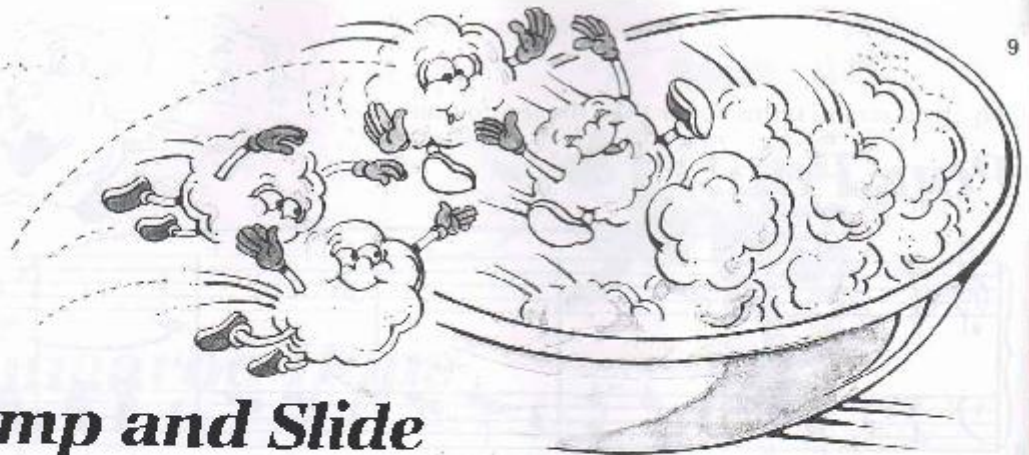

Popcorn Popper

1. Kukurice prazená a solena' i sladka'

2. v mikrovlne dítarú vody nejlepsi' je hoika'

2. Vždycky v pátek k večeru v obchodě ji
seženou, běžím domů, kšším se, ať kukurice mají se.

Jump and Slide

Vsele skakaji' dolu a nahoru,

 The first system of musical notation consists of a treble and bass clef staff. The treble staff contains a whole rest followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass staff contains a whole rest followed by a quarter note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The lyrics are written above and below the notes.

popcorny lupaji' klesky v rytmu.

 The second system of musical notation consists of a treble and bass clef staff. The treble staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass staff contains a quarter note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The lyrics are written above and below the notes.

Pohy si nedaji' divoce kopsaji,

 The third system of musical notation consists of a treble and bass clef staff. The treble staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass staff contains a quarter note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The lyrics are written above and below the notes.

at' k toho vyskaci' k misy pyč ven.

 The fourth system of musical notation consists of a treble and bass clef staff. The treble staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass staff contains a quarter note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The lyrics are written above and below the notes.

2. Maminla kloti' se, popcorny droti' se, koberec červeny' nioptin' se.
 Kozem ven vysorac' i kolyk' ho nemod' roč, koberec uklyot'
 a mizri' si drot.

F Major Position

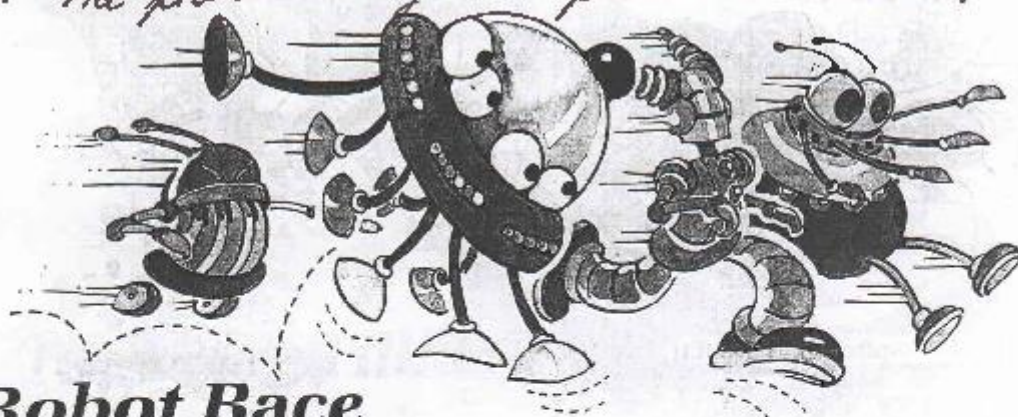

1. My jsme z jiné planety, jsme roboti kochi.

March of the Robots

2. Na piano zahrajte nám planetární recitál.

Robot Race

1. Všichni jsme co nejrychleji jeli nám před sebou.

2. Osm nohou, čtyři oči, remáček to o moc lehčí.

1. Vesmírem pletuji ve hvězdném
rozvoji, na oběžné dráze chytám

Space Flight mali' planety

2. Město mi povrhli paprskem
létovým!

na cestu mi vyprahlí slunečnou komatu.

Moon Walk

1. Po měsíci kráčíme nemamkami rád.

2. Jsa mi trošku ra-di sen měsíční chlad.

The Supertanker

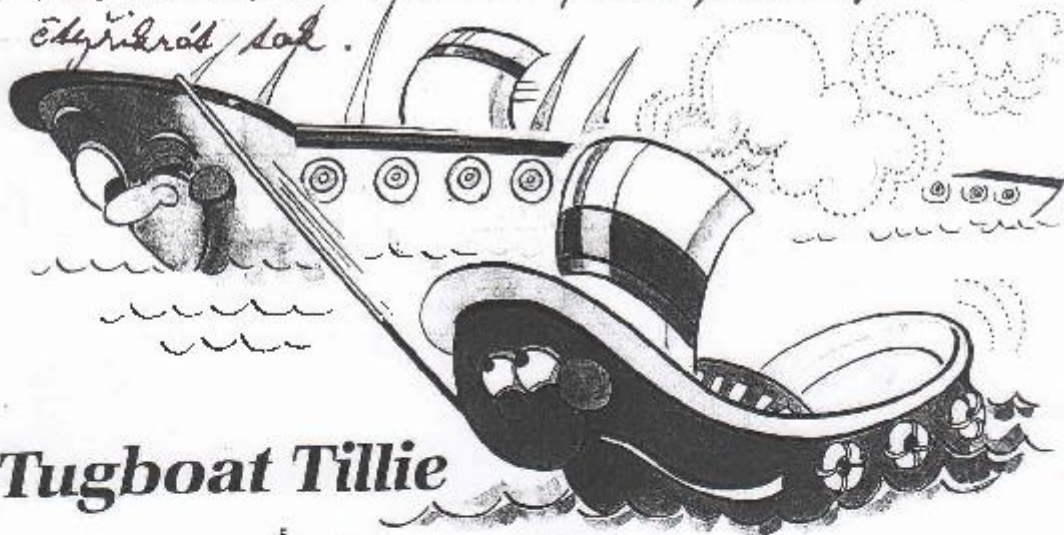

1. Ma mōi se vy mo - riil vellyj supertanker,

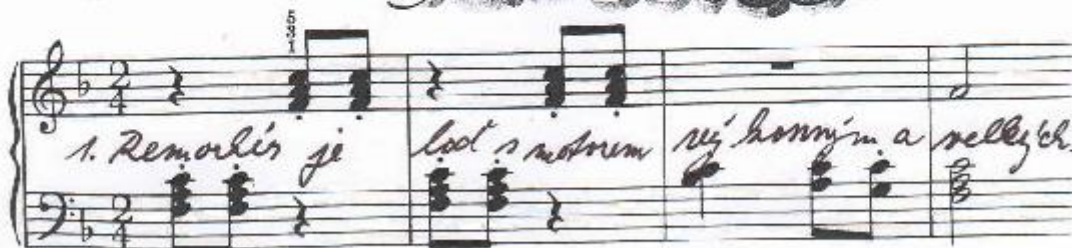

hrobně moc nōd.
kou - lō' pis - lō'

2. Ma tako' laimōe obrovskou flotilu, koula', piškō' čtyřikrát, sak.

Tugboat Tillie

1. Remorlis je lod s motorem vy honym a vellych.

2. Tako' lodi v přístavech i v řekách nebo příplavech.

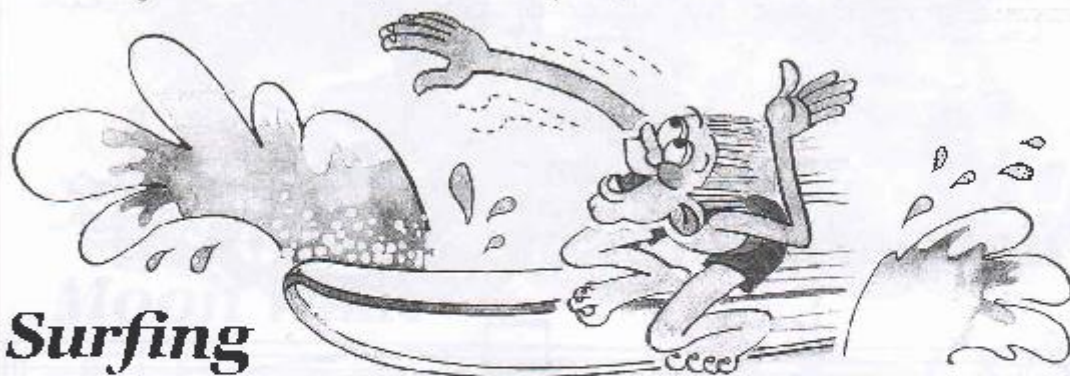

Move your wrist from low to high in each slur.

Hang Gliding

L'la'm, l'la'm v oblacích na rogalu v oblacích.

Připadám si jako pták s roga lem jsem lanarád.

Surfing

1. Vlna sem, vlna tam, já surfuju rád.

2. Ze kralohu nemám strach, já jsem větro-plach.

G Major Position

Musical notation for the G major position. The right hand (R.H.) starts on the first finger (1) on G4, and the left hand (L.H.) starts on the fifth finger (5) on G2. The notes are G, A, B, C, D in both hands.

Sliding Intervals

Musical notation for Sliding Intervals in G major, 4/4 time. The right hand starts on G4 (finger 1) and the left hand starts on G2 (finger 5). The notes are G, A, B, C, D in both hands.

1. Sekunda, tercia, kvarta, kvinta, sekta, septima, okto'ra.

2. Intervaly skobol' jiu rae dra tri- chyi' eisho velko' dra- jembel' no.

Bouncing Intervals

Musical notation for Bouncing Intervals in G major, 4/4 time. The right hand starts on G4 (finger 5) and the left hand starts on G2 (finger 1). The notes are G, A, B, C, D in both hands.

1. Kvinta, kvinta, kvarta, kvarta, tercia, tercia, sekunda, sekunda,

Musical notation for Bouncing Intervals in G major, 4/4 time. The right hand starts on G4 (finger 5) and the left hand starts on G2 (finger 1). The notes are G, A, B, C, D in both hands.

tercia, tercia, kvarta, kvarta, kvinta, kvinta, la'.

2. Kvinta ji eisho', kvarta ji eisho', tercio ji velko', sekunda ji velko', tercio ji velko', kvarta fasio'la' a' kvinta akord'.

2. S mámi je vždy veselo a plačes jenom s tebe/m
 smutni' jsme, když naše stípek neby'rají leci'.

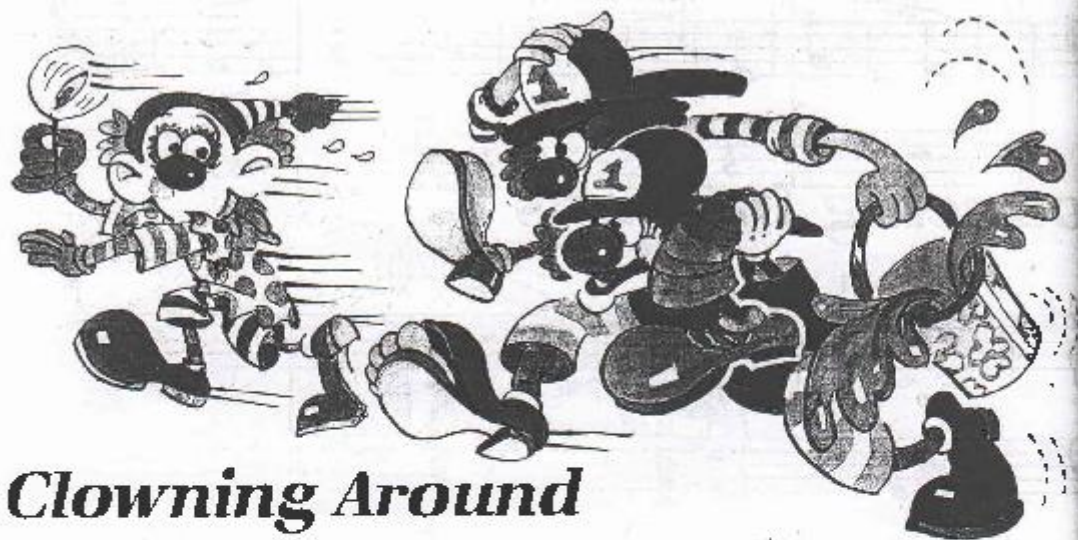
Funny Clowns

1. My jime klam veseli' a rozod'ome štěstí,

Musical notation for the first line of the song 'Funny Clowns'. It consists of a treble and bass clef staff in 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the treble clef and the bass line in the bass clef. The lyrics are written in cursive below the notes.

nosy máme červený a obličeni' pestrý.

Musical notation for the second line of the song 'Funny Clowns'. It consists of a treble and bass clef staff in 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the treble clef and the bass line in the bass clef. The lyrics are written in cursive below the notes.

Clowning Around

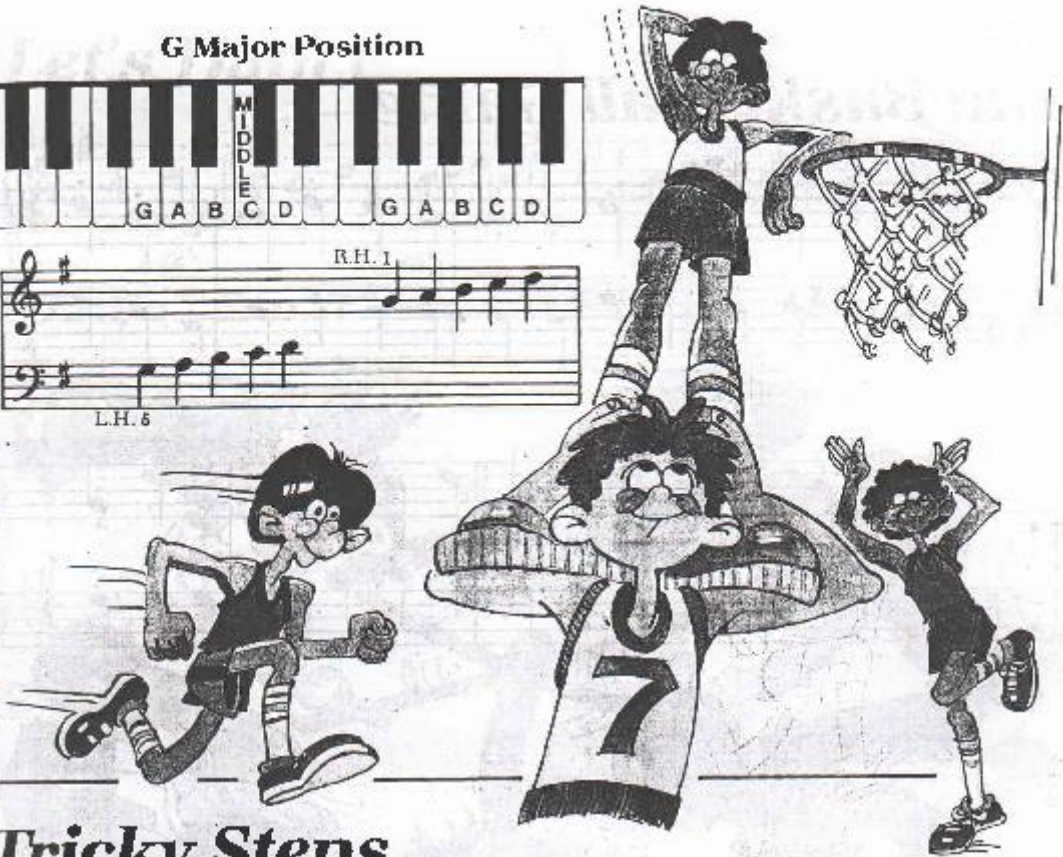
1. Ha ha, hi, hi, hi, ha, ha, klam se smdt musí!

2. Je to jejích rozod'ni', všechny banit musí!

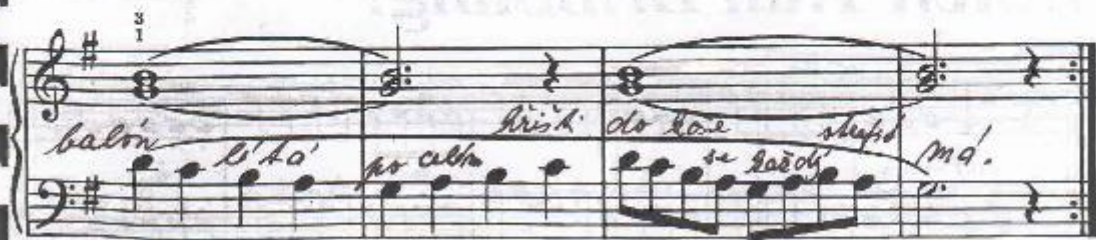
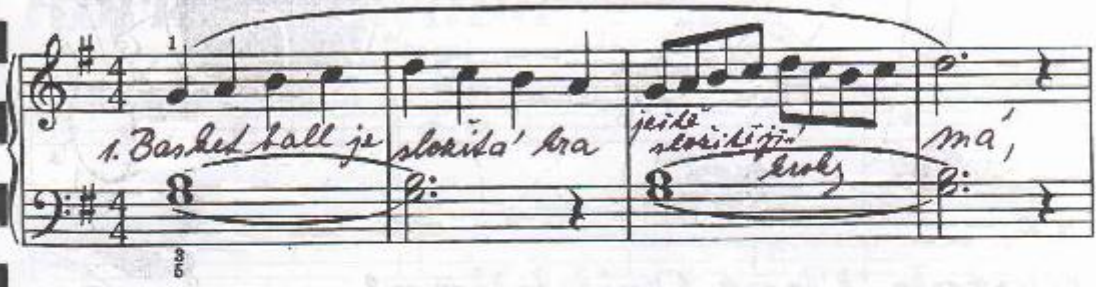
Musical notation for the song 'Clowning Around'. It consists of a treble and bass clef staff in 3/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the treble clef and the bass line in the bass clef. The lyrics are written in cursive below the notes.

G Major Position

Tricky Steps

2. Už bych já rychle uměl, já si mohly skočitka
dovle, pak se soustředí, do své míře, já si oči
nejlíp zavazím.

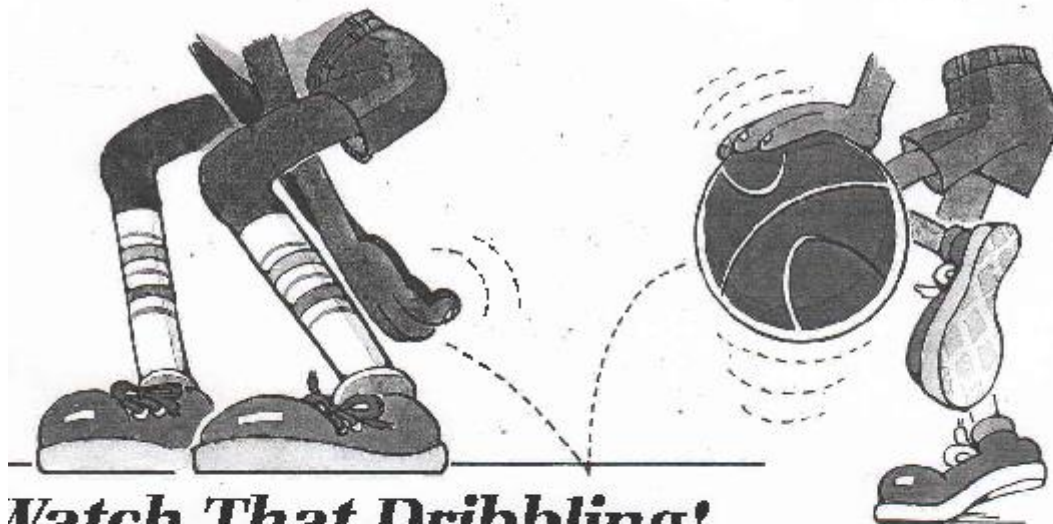

1. Dnes je čas na basketbalu a ten je mým moc, moc, moc, robí, porazíme protivníky, budem se nás sítich boť.

The Basketball Game

2. Paď si obzven pro mladý muž, mladší platovnu,

roční budem oslovovat a basketbal třeba jistě.

Watch That Dribbling!

1. Běh, hup, hup, hup, hup, kůže kůže, jedna, hodina

ruka sítě, chvilky, jede, je'olublyj roč.

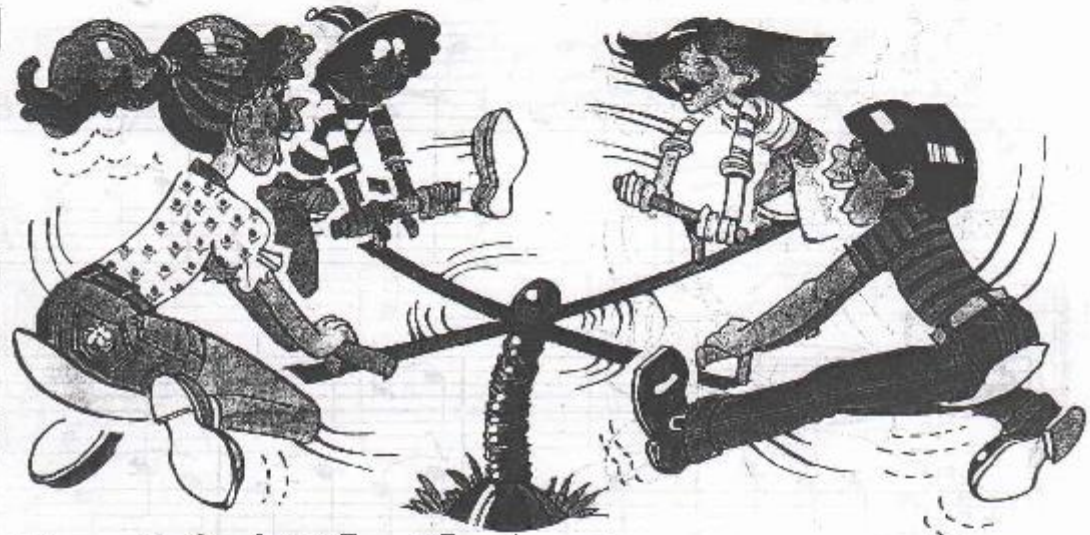
2. Hop, hop, hop, hop, bum, bum, bum, bum, lena', práns',
prons', lena', ruce sítě'olub'm, sítě'olub'm ruce, m'č je
kanarsel.

18 1. Kroky taneční ty nejsou ligráční, jsou to
 kroky těžké, nauč se je rád.

Let's Dance

Handwritten musical notation for "Let's Dance". The score is in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The lyrics are written above and below the notes.

Lyrics: *rundy-polka, neto* (above melody); *2. ať anož* (above bass), *relky,* (below bass), *byloš* (above bass), *lanconat* (below bass), *ralciik,* (below bass), *sheporat* (below bass).

Rockin' Rhythm

Handwritten musical notation for "Rockin' Rhythm". The score is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The lyrics are written above and below the notes.

Lyrics: *1. Rytímis rocku* (above bass), *hdyš, slyšis* (below bass), *prosě nít* (above melody), *ld-hd!* (below bass).

Handwritten musical notation for "Rockin' Rhythm" (continued). The score is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The lyrics are written above and below the notes.

Lyrics: *Doma máim i* (above melody), *svoji vlastni* (below bass), *elektrou* (above melody), *lyba-re.* (below bass).

2. Míš kapelu je miž sen, o ni na bysaru hráš,
 je, a kaš cricím dleostenně, abych uměl hrát, je!

2. Křižíčkou, neust' dej, pojď, radši mi pusou dej!
 Já tě nechci,
 Lidmilo,
 prosím, prosím,
 nechť
 toho!

Tag! You're It!

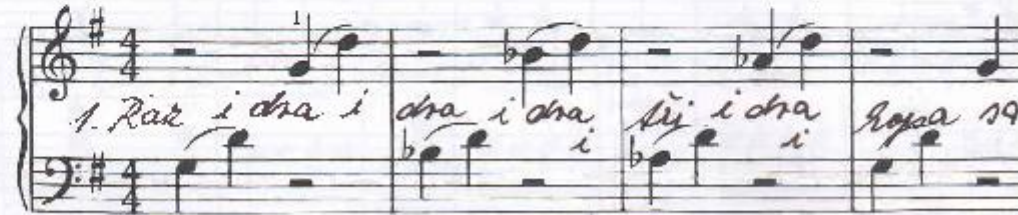
1. Když se mám blábnila do našeho Křižíka

utla', pomoc, pomoc já mám strach

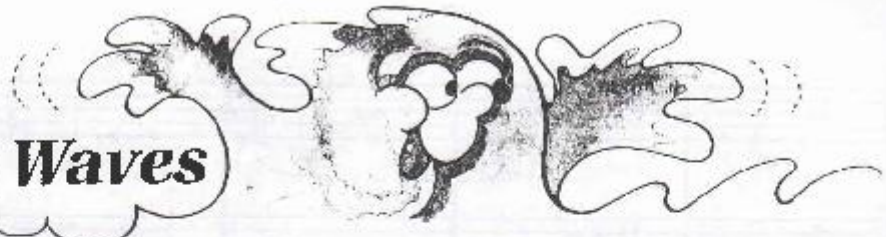
Follow the Leader

1. Rát i dra i dra i dra, ří i dra hopa 19

2. Baletíme, doráčíme, i ledyť Eroky nekraíme.

Ocean Waves

1.

1. Atlantický oceán je plný atlantických vln a
 2. jako Tichý oceán je také plný Tichých vln a já -

2.

1. plavím se na moři je velký námoř.
 2. moře je divoké a hodně klukod.

3.

1. Nelažím se ja' máš ani velké ani malé
 bouřky
 2. Vyloďm se, upravím se, do města se vypravím.

1. ka chvilí se octnu v cíli na pobřeží Malajsie.
 2. vše poznám vše ocletím pad nám o tom pozpovídám.

1. Jednou káhlé k večeru, cokolomu vyprávěl, že kladou rotnu
 rád, vzolý se stáno, se je
 čos. Naučím se pronáčen, myšim
 pramou nřičkou, menil pedál
 správe a rčo, tak jat to ma

Pedaling Along

3

2. Pedál kó je velký párn, písotí jat velký brá'l,

3 5

múre křit. sešle, kolyš akce tak ros moe
 křitě

3 5

je křiba ko nřněnit, mědy komy nřčítel,

1 2 l. h.

on pal bude

vzolyt
 rčo

22 1. Hop, skok, skok, hop, hopy' si tu katicka, hop,
skok, je matickata!

Hop and Slide

2. Hop, skok, skok, hop, hopy' si tu vesel-ke,
hop, skok, hop, pojď si a má - mi skok.

Musical notation for the first system of 'Hop and Slide'. It consists of a treble and bass clef staff in 3/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The notes are simple, with some slurs and accents. The lyrics are written below the notes.

Musical notation for the second system of 'Hop and Slide'. It consists of a treble and bass clef staff in 3/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The notes are simple, with some slurs and accents. The lyrics are written below the notes.

Hop and Glide

1. Já sko-ču si na drapoh' - ně j' si slouč' rád.
2. A gloum se na skurace, vědyt' to mám
kale' rád.

Musical notation for the first system of 'Hop and Glide'. It consists of a treble and bass clef staff in 4/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The notes are simple, with some slurs and accents. The lyrics are written below the notes.

2. A gloum se na skurace, vědyt' to mám
kale' rád.

The Bullfrog's Song

1. Kätty, kani-ci, kätty, kani-ci asi bade ke käl, kätty

2. Bäl je o maldm kätty no'le co bys sepottedal je ku

kani, kätty kani, asi püjde i kral.

krošne, pšine, kšne nejradat bys tu kral.

Leap Frog

1. ja' kätty jea o dloki' nohy mäi ai do pa-an, ou je!

2. De-neli, keli' ilulpy näin ka-rono nohy mäim ou je!

Race to the Finish

1. Ma' hoi' ka pürch' jo to je fajr, edma rekusa pürst, jo' de le rend'm.

to pulce korce dojde doob, us' fichto'm, ale do cile mój doraziti a rodit' mo'm.

2. Kalye je haly, slunce niti, jo, to je fajr, a ledyč
 pür' dicit' ocladi, to je haly fajr, ky rooti' mo'm, ledyč
 je pür' miralem, tak akarat. Ale ot' je haly nete tak

Jumpin' Fun! jo' hichaim rool.

1. Tancorala, tiatla tancorali, bliaak, byl to prima

Dupak to je krapela se pador
 kance jroha du a hüt eht, hidi lojace jo!

2. Dupy, dupy, dup, dup, bliaak maji' rytus, dupy, dupy, dup,
 dup, byl to strit' pörus. Bliaak to havi' bliaak stäshé
 slan', hie oi molu kancit, kahlle krapela.

1. Fi' a fon, fon a fi, nide fanka' korb, je tyla,
 pojdi' surfovat, setr.

Wind Surfing

1. *noe hoda na slabi pilyts!*

2. *Ja' neda nerada a tal hel. kistala vandra*

Sailing Away

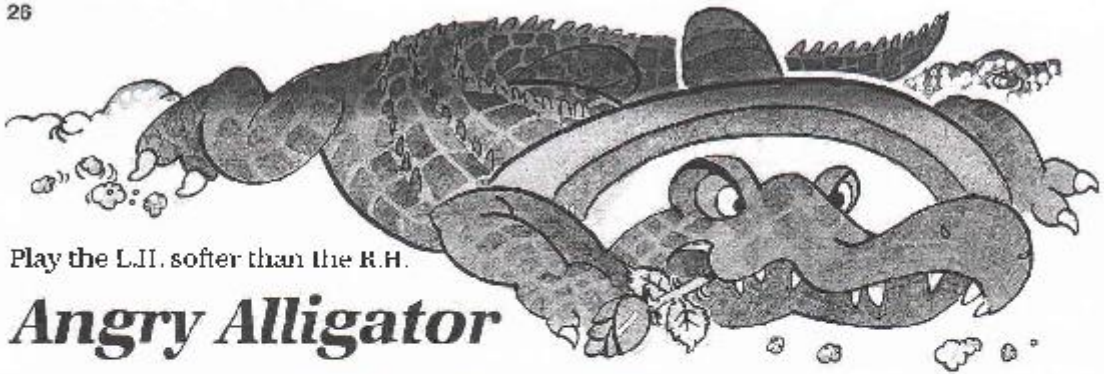
1. *Ja' neda me pion oblet. plachet, ko pita, vris se kist nit kam porvost,*

stalec do rohu, koj nahoru na lodici si' nit nain.

2. *fon tal n' shodu nit, nic mol nerost, popavila kam nit, obed uparil po palube fit, slava mo' nit, hude to krasit' koj.*

Use with pages 40-41 of Piano, Level 1. WP216

Play the L.H. softer than the R.H.

Angry Alligator

1

mf 1. *po'jem zelma ukrutno' a slo' a slo',*

1

koloto ne ma mi jen se po-d'i' no', di'no',

1

komu kiva' kubem po-cu do'm, cu do'm,

1

kdye ne kloti'm no'm sebe sečno'm, sečno'm.

■ P275 Use with page 42 of Piano Level 1.

Mexican Fiesta

1. ja' ma' rants-kaul', ja pip', na keu-kaul', ja pip', per' man a

per' man a k'och' elluy ja' jiem abrel', papensel.

abcos me mal pro-p'-ro', ke me kla-na
 lol'na!

WP2

28 1. Likohm a piem plošk, nejsem roromal, ani latušk,
 ani pan kvaš, včasem, jo' piem, ne voluchu slobnu
 všem. kdažal už sa mi? Orel belohlav!

Lift Off!

2. Nebi je me' parheta do prv' hradu, jo' piem slab, ja' jako hornorad,

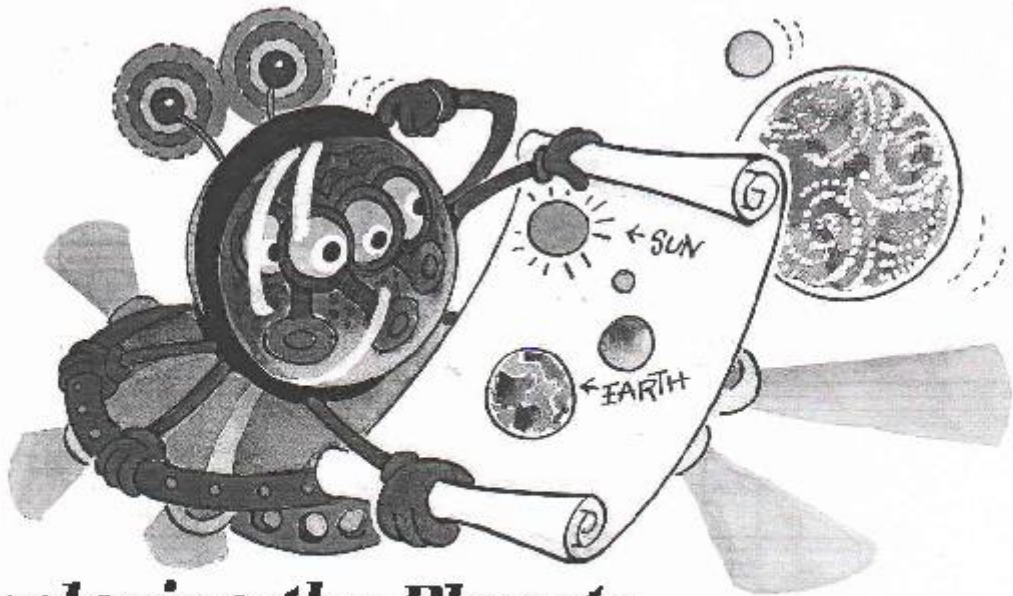
meduška slobnu kate' hradu, ni' nebyje' kvaš, jo' piem nebe polu.
 no lha
 do

Return to Earth

1. Nebi je planeta celken je to ni' kate' nioš
 kuka', pítka, kerk' miv'c, bi'ly!

ten ma' a roš a na nō. by glo
 menda kvaš, kvaš, oliv'č, prima nekdy letel.

2. Merhan je moc bl'žko hradu kveda slunc; Tenise je kate
 nekdy' hradu, jolau. Na masu je to noci kvaš hradu' kima,
 mašv'č, kē sa mašv'č kēni kuka prima.

Exploring the Planets

1. Slunce, hvěz, Slunce, hvěz;
světlo, tma je, světlo hvěz;

světlo hvěz; a obloží, hvěz máš vedle;
tma je tma, tma je all

a k tomu tak slunce!
Slunce hvěz; Slunce a hvěz!

2. Teplé hvězdy ohromné, světlo hvěz tak to tma je, je to světlo
dívky, dluh a malá rosa slun, hvěz se nám hvěz,
je to světlo hvěz, a hvěz se hvěz tak hvěz.

30 1. My gine dda, Lloian' dda, papwci,
 baren, billy' a riuon',
 Lloian' kateney!

A Pair of Parrots

2. Podinej,
 podinej, jat rom to moc a lwin',

The first system of musical notation consists of a treble and bass clef staff in 4/4 time. The treble staff contains a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5. The bass staff contains a bass line of quarter notes: G2, A2, B2, C3. Fingerings are indicated above the treble staff (3, 4, 5) and below the bass staff (1, 2, 3, 4).

kipróns
 pro radion
 pro usi po -
 les lwin'.

The second system of musical notation continues the melody from the first system. The treble staff contains a melody of quarter notes: D4, E4, F4, G4. The bass staff contains a bass line of quarter notes: G2, A2, B2, C3. Fingerings are indicated above the treble staff (3) and below the bass staff (1, 3).

Two by Two

The musical notation for 'Two by Two' consists of a treble and bass clef staff in 4/4 time. The treble staff contains a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5. The bass staff contains a bass line of quarter notes: G2, A2, B2, C3. Fingerings are indicated above the treble staff (3, 4, 5, 4, 3) and below the bass staff (2, 4, 3, 4, 5).